

Gracza György: A magyar szabadságharcz története

(részlet)

„E helyütt kell megemlékeznünk Lenkey János honvédtábornokról, akit okt. 6-ikán csak azért nem végeztek ki, mert a szenvedések súlya alatt megtébolyodott. De vértanú ő is, a ki talán még többet szenvedett, mint tizenhárom mártirtársa. Lenkey borzalmas sorsáról egy honvédtiszt, aki akkor szintén aradi fogoly volt, így emlékezik meg:

.... Október 6-ikán tizenhárom tábornokunkat gyilkolta le Haynau. De Lenkey, noha őt is bitóra szánták, nem volt köztük. Mi történt vele? — csak sejtettük. Miglen a tábornok testvérbátyja: Lenkey Károly huszárezredes, ki szintén fogoly volt, egy kihallgatás alkalmával véletlenül megtudta a szörnyű valót. Öcscse, a vitéz huszártábornok megőrült.

A börtönőrnél nagynehezen sikerült kieszközölnie, hogy öcscsét meglátogathassa. Mindedig fogalma sem volt, mily rettentő helyzetben van a tábornok. Egész lényében megborzadt, midőn meglátta; s első gondolata az volt, miért nem akasztják fel inkább, mint ily barbár bánásmód mellett kínozva hosszabbítják a szerencsétlenség vértanú-életét.

A bátyja szólt hozzá, de nem felelt, nem ismerte meg. Vadállati tekintettel, meztelenül, egy rongyos üres szalmazsákon a hidegtől összesugorodva feküdt a vaságyon, fejét a vasmafára fektetve. Fájdalom nélkül nézett bátyjára, de midőn a börtönőrt meglátta, azonnal dühbe jött és minden összefüggés nélkül panaszkodott. A kályha kidöntve, az ablak széttörve, s az októberi hideg szél fújt be a vasrostély között. A börtön rondaságát leírni lehetetlen. Egy kutya-ól palotának mondható Lenkey börtönéhez képest.

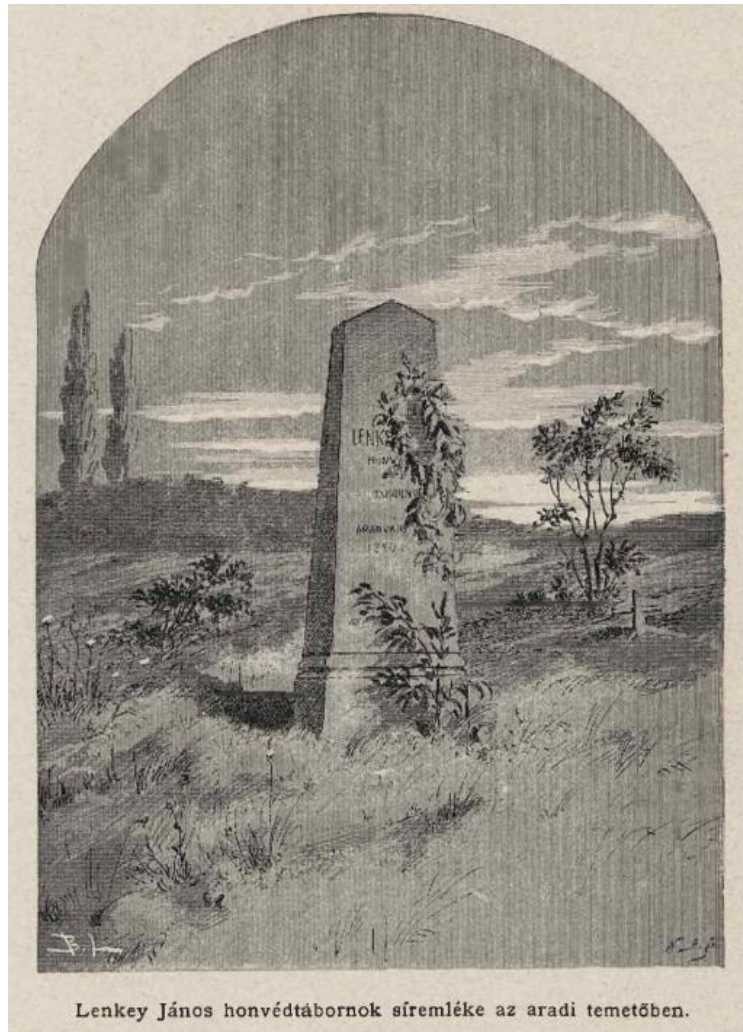
A boldogtalan embert minden héten két katona-doktor és egy polgári orvos látogatta meg, de nem azért, hogy súlyos bajából gyógyítsák, szenvedésein enyhítsenek, hanem azért, hogy vitatkozhassanak a felett: valóban őrült-e? Tizenöt, vagy húsz kisebb-nagyobb seb volt a testén; részint a hosszú fekvés, részint a katona-őrök puskatusainak és szuronydöféseinek a nyoma. És ezek a sebek kötés nélkül vérzettek és genyedtek a hideg, fűtetlen, ablak nélküli szobában.

Rövid idő múlva Lenkey Károlynak tudtára adták, hogy öcscse Nagy-Szombatba fog vitetni. Téli ruhát vett tehát neki, de biz az hiába volt, mert a várt nap soha sem jött meg, mindig a felsőbb rendelésre vártak; miglen a jóltevő halál meg nem érkezett, s a tizennegyedik vértanút: Lenkey János tábornokot 1850. február 7-ikén végtelen kínjaitól meg nem szabadította.

A vértanú meztelen holttestét egy korommal bemázolt ládába helyezték el. Ez volt a koporsó. A várparancsnokság, bár nehezen, de mégis megengedte, hogy Lenkey

Károly kikisérhesse öccse holttestét a sirig. A fogház kapuja előtt egy szerzetes beszentelte a koporsót, aztán feltették a peczér ganéjhordó kocsijára. A pap elmaradt, Lenkey (János), - téves, helyesen Károly-, azonban követte a kocsit. Kiséretűül hat fegyveres katona és egy tizedes volt kirendelve. Ámde tévedésből a porkoláb elfeledte a tizedesnek megmondani, hogy az akasztófáknál meg van ásva a sír, s a katona-sírások ott várják a halottat. Ennek következtében azt kérdezte a kocsis, midőn a várból kiértek: merre hajtson? Mire Lenkey azt felelte, hogy a városi katonai temetőbe. Ekként átjutván a Maroson, a túlparti közönségnek feltűnt a sajtószerű temetés pap nélkül. Többen kísérték a távolból a szekeret, s ekként szaporodva, a derék aradi polgárok részvéte által annyian érkeztek a sírkertbe, hogy kitelt ezekből pap, kántor, sírásó, egyszóval minden, ami egy temetéshez szükséges. Nem lévén a sír kiásva, az aradiak ásót-kapát kerítve, maguk ásták ki a vértanú sírját, s beszentelték azt részvétők nemes könnyeivel. Térdre borultak még a katonák is, kik lengyelek lévén, egy szót sem értettek a dologból. . . .

Lenkey, „a tizennegyedik vértanú” sírját ma már szintén díszes emlék jelöli.”

Lenkey János honvédtábornok síremléke az aradi temetőben.

Gyűjtötte, javította és közreadja:

Lenkey Tibor Som